

סוגיות בחינוך מיוחד ובשילוב, כרך 25, מס. 1 ע' 25-40
 © אחוה הוצאה לאור 2010

עמדות מורים כלפי תלמידים עם צרכים מיוחדים לעומת עמדותיהם כלפי תלמידים רגילים – המחקר האיכותני

רחל טלמור, אסיה שרון, אורלי קיים

תקציר: מטרת המחקר הנוכחי הייתה להעמיק את הבנתנו לגבי עמדות מורים כלפי תלמידים עם צרכים מיוחדים (עצ"מ) תוך השוואה לעמדותיהם כלפי תלמידים שאינם כאלה, שאותם כינו כאן בשם "תלמידים רגילים". במחקר השתתפו 62 מורים ומורות מבתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים וחטיבות עליונות, שמחציתם התמקדו בראיונות שנערכו עמם בתלמיד עם צרכים מיוחדים ומחציתם התמקדו בתלמיד רגיל. הראיונות היו חצי מובנים, והתבססו על שאלון המטפורות האסוציאטיביות במטרה להבין כיצד המורים מסבירים את בחירת המטפורות שלהם. על החומר המילולי שטאף נערך ניתוח תוכן. תוצאות ניתוח התוכן מוצגות על פי שלושת המימדים של העמדה: הקוגניטיבי, האפקטיבי וההתנהגותי. נמצא שהעמדות שבוטאו בראיונות עם המורים מצביעות על עמדות שליליות כלפי התלמיד עצ"מ. עמדות אלו בולטות במיוחד בהשוואה לעמדותיהם החיוביות של המורים כלפי התלמיד הרגיל. אחד הממצאים הבולטים והמפתיעים במחקר הטכחי היה הבטות שבה נסחו חלק מן העמדות כלפי תלמיד עצ"מ. נראה שאם ברצוננו לשלב בהצלחה תלמידים עם צ"מ בחינוך הרגיל, עלינו לדאוג לשינוי עמדות המורים לא רק ברמת הידע התיאורטי, אלא גם – ומתוך דגש מיוחד – מניבטים הרגשיים שלהן.

שבדקו עמדות מורים כלפי תלמידים עם צרכים מיוחדים באופן כללי, ועמדות מורים כלפי תלמידים עם ליקויי למידה. לסיום נציג את השימוש במטפורות לחשיפת עמדות סמויות.

עמדות החברה כלפי אנשים עם צרכים מיוחדים

בישראל קרוב ל-580 אלף אנשים עם נכויות ומוגבלויות, שהם כ-10% מאוכלוסיית המדינה. סביר להניח שכל אזרח בישראל מכיר מקרוב לפחות אדם אחד עם מוגבלות, לכן מעניין להכיר את התהליכים המתרחשים בתחום זה בארץ.

מכון דהף (צמח, 1997) ערך סקר שמטרתו לבדוק אם חל שינוי כלשהו בתפיסות הציבור הישראלי את משמעותה של הנכות. בסקר נמצא, שמרבית המרואיינים סברו שרצוי שבני

מבוא

מחקרים רבים בארץ ובעולם בדקו עמדות מורים כלפי שילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים (תלמידים עם צ"מ) בכיתות רגילות (ראו למשל טלמור, 2007; Avramidis & Norwich, 2002), אך רק מעטים בדקו עמדות מורים כלפי התלמידים הללו, ולא כלפי שילובם, מתוכם מספר מועט של מחקרים בדקו עמדות מורים כלפי תלמידים עם ליקויי למידה. המחקר הנוכחי, שהוא המשכו של מחקר כמותי באותו נושא (טלמור, שרון וקיים, 2009), עושה שימוש בכלים איכותניים כדי לחקור את הנושא.

סקירת הספרות תפנה בהיבט הרחב של עמדות החברה כלפי אנשים עם צרכים מיוחדים, המצביעה על מגמת ירידה בעמדות השליליות כלפיהם, אך מראה שעדיין קיימות עמדות שליליות. בהמשך יסקרו מחקרים